

needs to assume a major role in the education of the student youth responsible for attitude to health (including reproductive). One way to implement this task is the modernization of the educational process in order to develop in young people a positive motivation for healthy lifestyle as the main factor that is capable of providing a high level of reproductive health. The benchmark of modern higher education should be health (including reproductive) as a basic foundation of personal fulfillment. The modernization of modern higher education and the use of new technologies should provide health-oriented technology strengthening moral values, a personality and upbringing of young acute social needs in reproductive health.

Key words: reproductive health, the students, responsible attitude, values system.

УДК 378.14:[378.22:615.8](71)

Ю. О. Лянной

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В УНІВЕРСИТЕТАХ КАНАДИ

У статті подано зміст професійної підготовки магістрів із фізичної реабілітації (фізичної терапії) у вищих навчальних закладах Канади. Доведено тотожність вітчизняного визначення «фізична реабілітація» та міжнародного тлумачення «фізична терапія» (physical therapy). Визначено перелік вищих навчальних закладів Канади, які проводять підготовку магістрів у галузі фізичної терапії. Більш детально розкрито зміст професійної підготовки магістрів реабілітаційних наук, у тому числі й фізичної терапії в Університеті Альберта в Едмонтоні (University of Alberta), Королівського університету в Кінгстоні (Queen's University), Університету Західного Онтаріо (University of Western Ontario). Показано, що перелік навчальних дисциплін у процесі підготовки магістра з фізичної терапії, кожний університет встановлює індивідуально.

Ключові слова: професійна підготовка, магістр, магістерська програма, фізична реабілітація, фізична терапія, реабілітаційні науки, університети Канади.

Постановка проблеми. Наука й освіта в сучасних умовах покликані готувати для ринку праці конкурентоспроможного фахівця, здатного свідомо й ефективно функціонувати в сучасному суспільстві. На сьогодні особливо гостро стоїть питання модернізації вітчизняних навчальних планів і програм з підготовки фахівців за багатьма спеціальностями відповідно до світових стандартів. Суттєвої оптимізації потребує вітчизняна система професійної підготовки майбутніх магістрів із фізичної реабілітації з урахування міжнародного досвіду, одночасно враховуючи вітчизняні традиції. Наявність чітких умов професійної підготовки магістрів із фізичної реабілітації зумовлено потребами оздоровлення нації у зв'язку з погіршенням фізичного стану різних верств населення. Нами активно вивчається й аналізується закордонний досвід підготовки фізичних

реабілітологів (фізіотерапевтів) за магістерськими програмами, які розроблені та затверджені в канадських вищих навчальних закладах, що буде служити потребам розвитку галузі фізичної реабілітації в Україні.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури показав, що зарубіжний досвід професійної підготовки в галузі фізичного виховання, спорту та здоров'я людини вивчали такі вітчизняні вчені, як Р. П. Карпюк, Л. П. Сущенко, Є. Н. Приступа, Т. Ю. Осадча, Н. О. Белікова, І. Х. Турчик, В. Пасічник. Зарубіжний досвід професійної підготовки фахівців із фізичної реабілітації ґрунтовно досліджували український науковець А. М. Герцик – підготовка бакалаврів фізичної реабілітації в Канаді, російські науковці Г. А. Макарова та І. А. Белолипецька – підготовка фахівців з фізичної реабілітації в Австралії, А. М. Кавакзе Ризик – підготовка фахівців з фізичної реабілітації в Йорданії [1; 2; 4]. Таким чином, актуальність представленої проблеми полягає у відсутності у вітчизняній літературі досліджень системи підготовки магістрів із фізичної реабілітації в Канаді та можливості використання досвіду канадських університетів у підготовці майбутніх магістрів із фізичної реабілітації в Україні.

Мета статті – проаналізувати окремі аспекти та зміст професійної підготовки магістрів із фізичної реабілітації (фізичної терапії) в університетах Канади.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає М. С. Герцик, вітчизняне тлумачення терміну «фізична реабілітація» та міжнародне тлумачення терміну «фізична терапія» (physical therapy) мають дуже близький зміст і загальне спрямування професійної діяльності на функціональне відновлення хворих і неповносправних, а також застосування однакових засобів і методів впливу, серед яких основними є фізичні вправи. Світова конфедерація фізичної терапії (World Confederation for Physical Therapy – WCPT) зазначає, що назва професії та терміни, що вживаються для опису професійної діяльності в понад 100 країнах-членах Конфедерації, відрізняються й залежать від історичних особливостей розвитку професії [2, 1].

Як указує М. С. Герцик, фізична терапія (фізіотерапія) в сучасному міжнародному тлумаченні не є галуззю медицини, а професією галузі охорони здоров'я, яка пов'язана зі зміцненням здоров'я, запобіганням фізичної неповносправності, оцінкою стану й реабілітацією пацієнтів із больовим синдромом, хворобою чи травмою, та лікуванням без застосування медикаментозних, хірургічних або радіологічних засобів із використанням фізичних терапевтичних засобів, таких як масаж і

маніпуляції, терапевтичні вправи, гідротерапія й різні форми енергії, у реабілітації та відновленні нормальної тілесної функції після захворювання або травми. У європейських країнах, США та Канаді спеціальність фізіотерапевт (фізичний терапевт) не є лікарською [2, 2].

У процесі дослідження встановлено, що підготовка магістрів у галузі реабілітаційних наук, у тому числі фізіотерапії, ведеться в таких вищих навчальних закладах Канади: Університет Альберта, факультет медичної реабілітації (University of Alberta, Faculty of Rehabilitation Medicine), Університет Торонто, медичний факультет (University of Toronto, Faculty of Medicine), Університет Західного Онтаріо, факультет наук про здоров'я (University of Western Ontario, Faculty of Health Sciences), Університет Манітоба (University of Manitoba), Королівський Університет, Школа реабілітаційної терапії (Queen's University, School of Rehabilitation Therapy), Університет Делхауз, Школа фізіотерапії (Dalhousie University, School of Physiotherapy), Університет МакМастер, Школа реабілітаційних наук (McMaster University, School of Rehabilitation Science), Університет Британська Колумбія, Школа реабілітаційних наук (University of British Columbia, School of Rehabilitation Science), Університет Оттави, Школа реабілітаційних наук (University of Ottawa, School of Rehabilitation Science), Університет Саскачевану, Школа фізичної терапії (University of Saskatchewan, School of Physical Therapy) [1, 114; 6].

Як було з'ясовано в ході дослідження, вищий навчальний заклад Північної Америки світового класу Університет Альберта в Едмонтоні на факультеті медичної реабілітації з 2006 року проводить підготовку магістрів у галузі реабілітаційних наук (MSc-RS) за дворічною програмою, яка забезпечує початковий рівень підготовки майбутніх учених. Магістранти обирають один з аспектів реабілітаційних наук за спеціалізаціями фізіотерапія, працетерапія, мовна патологія або аудіологія та проводять наукові дослідження й набувають клінічного досвіду в таких напрямках діяльності, як клінічна діяльність, здоров'я опорно-рухового апарату, травми спинного мозку, реабілітація серцево-судинної системи, реабілітація хронічних травм, здоров'я людей похилого віку, а також застосування інформаційних і комунікаційних технологій для надання соціальної допомоги. В університеті Альберта на медичному факультеті можна окремо здобути ступінь магістра в галузі працетерапії (OT), магістра в галузі фізіотерапії (MSc PT) та магістра мовної патології – логопедії (SLPs). Фахівці, які засвоюють магістерську програму в галузі працетерапії допомагають людям, починаючи з раннього віку, які мають фізичні або

психічні захворювання, пошкодження або інвалідність повернутися до повсякденної діяльності. Магістр мовної патології – логопед (SLPs) проводить оцінку, діагностику, лікування та профілактику порушень мови.

До професійної компетенції магістра фізіотерапії належать такі, як оцінка мобільності, функціональна реабілітація, лікувальна фізкультура, корекція постави та ходи, відновлення рухливості й силових якостей, зменшення болю, профілактика травматизму, зміцнення здоров'я, мануальна терапія, до- і післяопераційний догляд, менеджмент з питань інвалідності. Фізичні терапевти висококваліфіковані фахівці в галузі реабілітації є частиною команди медичних працівників, у тому числі й лікарі, хірурги, медсестри, працетерапевти, дефектологи, фармацевти. Фізичні терапевти працюють у лікарнях, приватних клініках, центрах здоров'я, школах, науково-дослідних закладах. Після успішного завершення програми MScPT, випускники складають державний екзамen із фізіотерапії (PCE), який передбачає виконання теоретичних (письмово) та клінічних завдань. Після успішного завершення іспиту випускник магістратури має право подавати заявку на отримання ліцензії практикувати фізичну терапію.

Після отримання ступеня магістра наук з фізіотерапії випускники мають право надалі навчатися за програмою кандидата наук реабілітації (PhD-RS) або суміжної галузі, протягом трьох років. Кандидат реабілітаційних наук готується для викладання і наукової кар'єри в реабілітаційній сфері або суміжних галузях. Ця програма діє в університеті Альберта з 1991 року й забезпечує підвищення науково-дослідної кваліфікації в галузі медичної та фізичної реабілітації (працетерапія, фізіотерапія, логопедія) при різноманітних ортопедичних, неврологічних та психосоціальних розладах у людей усіх вікових груп [7].

Університет Торонто, якій є національним лідером у галузі вищої освіти та наукових досліджень і входить до трійки кращих університетів Канади на медичному факультеті (Faculty of Medicine) проводить підготовку магістра наук у галузі фізіотерапії (MScPT) за 24-місячною програмою. Випускники мають право на реєстрацію в Канадській асоціації фізіотерапії для роботи в усіх канадських провінціях. Магістерська програма (MScPT) також акредитована Комісією в галузі фізичного виховання Американської асоціації фізичної терапії, що дозволяє випускникам ліцензуватися в США.

Університет Західного Онтаріо пропонує навчання на факультеті наук про здоров'я за чотирма комбінованими клінічними програмами, які

включають фізіотерапію, працетерапію, аудіологію. Програма включає в себе дослідження, що будуть сприяти теоретичним і практичним знанням про здоров'я та реабілітацію на межі інших дисциплін з урахуванням наукових інтересів студентів. Програма підготовки магістра фізіотерапії складається з 6 семестрів (60 аудиторних/лабораторних тижнів та 30 тижнів клінічної практики) і триває два роки очного навчання з підготовкою магістерської дисертації. Зарахування відбувається на основі ступеня бакалавра фізіотерапії. Основними напрямками дослідження є: здоров'я та старіння, здоров'я у професійній сфері, зміцнення здоров'я, професійна наука, фізіотерапія, реабілітаційна наука, логопедична наука, методи вимірювання [5].

Для порівняння магістерських програм із фізичної терапії у вищих навчальних закладах Канади наводимо перелік навчальних курсів Університету Західного Онтаріо. Серед них: загальна анатомія, функціональна анатомія, неврологія в реабілітаційних науках, результати професійної практики, основи практики з фізотерапії, інтегрована оцінка навичок, спеціальна оцінка порушень, лікування функціональних обмежень, спеціальна фізіологія кардіореспіраторної системи, застосування критичної оцінки в науково-обґрунтованій практиці, фізіотерапія в суспільному житті, забезпечення фізіотерапії та реабілітації, фізіотерапії в лікуванні гострих захворювань, клінічна фізіотерапія, клінічна практика [1, 117].

Університет Манітоба проводить двохрічну підготовку магістра природничих наук за науково-дослідною програмою медичної реабілітації на базі чотирьохрічної бакалаврської освіти з фізіотерапії, працетерапії чи дихальної терапії або суміжних дисциплін (кінезіологія, біомедична інженерія тощо). Більшість випускників використовують цю програму як основу для подальшого отримання ступеня доктора реабілітаційних наук (PhD-RS). Метою програми є проведення фундаментальних і клінічних досліджень, спрямованих на попередження інвалідності, покращання й відновлення функціональних можливостей після травми або захворювання, зменшення болю після травми або захворювання, первинна профілактика. Крім того, кафедра фізичної терапії Університету Манітоби готує магістрів фізіотерапевтів за програмою (MScPT) [8].

Школа фізіотерапії Королівського університету в Кінгстоні (Queen's University, School of Rehabilitation Therapy) заснована в 1967 р. З 1988 р. на факультеті наук про здоров'я вона здійснює набір та підготовку за освітніми програмами магістра фізіотерапії (MSc PT) та працетерапії (MSc

ОТ). Основною вимогою під час зарахування є наявність ступеня бакалавра фізіотерапії (чотири роки навчання). Цей заклад є одним із небагатьох університетів Канади, який пропонує науково-обґрунтовані програми в реабілітаційних науках, у тому числі, як на рівні магістратури (MSc), так і докторантури (PhD).

Підготовка магістрів в університеті здійснюється за безперервною 24-місячною програмою, яка складається з 14 блоків (по 7–8 тижнів) і становить 1125 год. фундаментальних і спеціальних дисциплін та клінічної практики. Дев'ять блоків відводиться на академічні заняття та п'ять блоків – на клінічну практику (п'ять базових клінічних практик по 6 тижнів кожна), що складає в середньому 66 академічних тижнів і 30 тижнів клінічної практики. Програма навчання магістра фізичної терапії передбачає вивчення таких дисциплін, як ділова практика в реабілітації, професійна практика, функціональна анатомія, м'язово-суглобні функції, фізіотерапія, фундаментальні клінічні навички, діагностика дисфункцій, кардіореспіраторна функція, нейромоторна функція, захворювання хребта, педіатрія, геронтологія, багатофакторні дисфункції (ревматичні захворювання, ампутації нижніх кінцівок, опіки та ВІЛ-інфекція), рухова функція, п'ять клінічних практик і проведення критичної оцінки в науково-обґрунтованій практиці. Університетська клініка в межах школи реабілітаційної терапії надає послуги дитячої працетерапії, діагностики та реабілітації спортивних травм, травм унаслідок дорожньо-транспортних пригод, при болях спини та шиї, травм і болю опорно-рухового апарату. Лікувальні процедури включають у себе голковколювання, лазерну терапію, лікувальний масаж, працетерапію, навчання пацієнтів індивідуальним фізичним вправам тощо. По завершенню університету випускники складають державний іспит для отримання можливості здійснювати професійну діяльність [4].

За даними Н. О. Белікової для отримання дозволу на практичну діяльність у галузі фізіотерапії в Канаді випускникам необхідно звернутися до Канадського Союзу з регулювання професійної діяльності у фізичній терапії, щоб пройти експертизу компетенції фізичного терапевта. Отже, щоб навчатися за програмою підготовки магістра в Канаді, необхідно мати початковий ступінь бакалавра в галузі наук про здоров'я (чотирирічний термін підготовки) й успішно скласти певні університетські курси, а також потрібно виконати додаткові умови, які встановлює університет [1, 118].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, результати проведеного дослідження свідчать про те, що в Канаді

спеціальність фізичний терапевт не є лікарською. Підготовка магістрів у галузі реабілітаційних наук, у тому числі фізичної терапії ведеться в 10 вищих навчальних закладах Канади двома державними мовами: французькою та англійською. Для того, щоб навчатися за магістерською програмою в Канаді, необхідно мати початковий ступінь бакалавра в галузі наук про здоров'я. Підготовка магістрів у канадських університетах здійснюється за безперервною 24-місячною програмою, що складає в середньому 60–70 академічних тижнів і 30 тижнів клінічної практики, які проходять на п'ятих клінічних базах по 6 тижнів кожна. Перелік навчальних дисциплін і необхідний мінімальний бал для завершення магістерської програми встановлює індивідуально кожний університет.

У перспективі планується висвітлення досвіду професійної підготовки майбутніх магістрів із фізичної реабілітації в інших країнах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белікова Н. О. Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: теорія та методика : [монографія] / Наталія Олександрівна Белікова. – К. : ТОВ «Козарі», 2012. – 584 с.
2. Герцик А. М. До питань тлумачення основних термінів галузі фізичної реабілітації : фізичний реабілітолог, чи фізичний терапевт? / А. М. Герцик // Бюлетень Української асоціації фахівців з фізичної реабілітації. – 2010. – Вип. 3. – С. 1–4.
3. Макарова Г. А. Система подготовки специалистов по физической реабилитации (физиотерапии) в Charls Sturt University / Г. А. Макарова, И. А. Белолипецкая // Теория и практика физической культуры. – 2004. – № 8. – С. 13–15.
4. Queen's University, School of Rehabilitation Therapy [Електронний варіант]. – Режим доступу : <http://www.rehab.queensu.ca>.
5. University of Western Ontario <http://www.grad.uwo.ca> [Електронний варіант]. – Режим доступу : www.grad.uwo.ca.
6. Canadian Physiotherapy Association (CPA) [Електронний варіант]. – Режим доступу : www.physiotherapy.ca.
7. University of Alberta [Електронний варіант]. – Режим доступу : <http://www.rehabilitation.ualberta.ca>.
8. University of Manitoba [Електронний варіант]. – Режим доступу : <http://www.umanitoba.ca>.

РЕЗЮМЕ

Лянной Ю. О. Содержание профессиональной подготовки магистров по физической реабилитации в университетах Канады.

В статье раскрывается содержание профессиональной подготовки магистров по физической реабилитации (физической терапии) в высших учебных заведениях Канады. Доказана идентичность отечественного определения «физическая реабилитация» и международного термина «физическая терапия» (physical therapy). Определен перечень университетов Канады, которые проводят подготовку магистров в области физической терапии. Более детально раскрыто содержание профессиональной подготовки магистров реабилитационных наук, в

том числе и физической терапии в Университете Альберта в Эдмонтоне (University of Alberta), Королевского университета в Кингстоне (Queen's University), Университета Западного Онтарิโอ (University of Western Ontario). Показано, что перечень учебных дисциплин при подготовке магистра по физической терапии, каждый университет устанавливает индивидуально.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, магистр, магистерская программа, физическая реабилитация, физическая терапия, реабилитационные науки, университеты Канады.

SUMMARY

Lyannoy Y. Content of Masters' of Physical Rehabilitation Vocational Training at the Universities in Canada.

The content of Masters' of Physical Rehabilitation (physical therapy) vocational training at higher educational establishments in Canada is defined. The identity both of the domestic term «physical rehabilitation» and the international interpretation of the term «physical therapy» is proved. The list of higher education establishments in Canada which train Masters in the field of physical therapy is determined. The content of Masters of Rehabilitation Sciences vocational training, including Physical Therapy, at the University of Alberta in Edmonton, the Queen's University in Kingston, the University of Western Ontario is reviewed in details. It is shown that every university sets the list of subjects individually. The main idea of the article is to analyse some aspects and content of professional training Masters in physical rehabilitation (physical therapy) at universities in Canada. The urgency of the problem is presented in the absence of a national literature research training masters of physical rehabilitation in Canada and the possibility of using the experience of Canadian universities in the training of future masters of physical rehabilitation in Ukraine.

Science and education in modern conditions designed to prepare for the job market competitive specialist consciously and effectively in today's society. Today it is particularly acute in the modernization of national curriculum for training in many specialties in accordance with international standards. No significant optimization needs a national system of professional training of future masters of physical rehabilitation with international experience, while taking into account national traditions. The presence of clear conditions for training masters in physical rehabilitation needs due to the improvement of the nation due to the deteriorating physical condition of the various sections of the population. We have actively studied and analysed foreign experience preparing individual rehabilitators (physiotherapists) a Master's degree developed and approved in Canadian higher educational institutions that will serve the needs of the sphere of physical rehabilitation in Ukraine.

Key words: professional training, Master, Master's Program, physical rehabilitation, physical therapy, rehabilitation sciences, universities in Canada.